

Az igazság szabaddá tesz

Molnár Imre - HETI VÁLASZ ONLINE

Létrehozás: 2009.11.13.

A lengyel kommunista rendszer emblemikus áldozata, Jerzy Alfons Popieluszko atya (1947-1984) élete máig érzelmekkel teli emlékeket ébreszt a lengyel társadalom többségében. Varsó egyik külvárosában, a zoliborzi templom kertjében lévő sírját a kegyetlen kivégzése óta eltelt 25 évben a helyi plébánia számításai szerint mintegy 18 millió zarándok látogatta meg.

Ha választ akarunk kapni arra a kérdésre, minek tulajdonítható ez a nem mindennapi vonzerő, választ kell keresnünk arra a kicsit sem egyszerű kérdésre, miért kellett ezt a szelíd mosolyú, halk szavú fiatal lengyel papot oly kegyetlenül meggyilkolnia a kommunista rezsimnek.

A kérdés genezise a Szolidaritás mozgalom idejére vezethető vissza, amikor is a varsói kohóüzemet elfoglaló sztrájkoló munkások katolikus papot kértek maguk közé. Kérésük a zoliborzi Szent Kosztka Szaniszló-plébániára futott be, ahol Bogucki plébános mintegy véletlenszerűen azt a papot - vagyis Popieluszko atyát - küldte el közéjük, aki épp szabad volt aznap. Jerzy atya ekkor még nem sejthette, hogy e pillanattól kezdve a munkások közül szimbolikus és valóságos értelemben sem tér már vissza eddigi papi életviteléhez.

Az 1981-es hadiállapot bevezetése, a Szolidaritás szabad szakszervezet legaktívabb tagjainak internálása és bebörtönzése után a kommunista hatalom úgy vélte, végleg sikerült kiiktatnia legveszélyesebb politikai ellenfelét. Ezt követően legfőbb ideológiai ellenségét az egyházban vélte felfedezni, ahol a papok nem maradtak a templom falai között, hanem a társadalmi élet szervezésének fő katalizátoraivá váltak.

A lengyel egyház ezen szerepét erősítette II. János Pál 1983-as második lengyelországi

zarándokútja, amelyet rendkívüli erővel hatott át a pápai jelmondat: "Ne féljetek", illetve ennek evangéliumi eredete: "az igazság szabaddá tesz titeket". Popieluszko atya s számtalan paptársa mindezt a templomok szószerűen úgy adta tovább, hogy "az igazságot nem lehet börtönbe zárni és elpusztítani, mert az igazság maga az Isten". Az erőszakkal szétvert Szolidaritás-struktúrák helyét egyre bátrabban az egyház vette át, amely erőszakmentes ideológiát és a szeretet hatalmát hirdetve egyre valóságosabb alternatívájává vált az erőszakszervezeteire támaszkodó államhatalomnak.

Megszervezte az üldözött és bebörtönzött ellenzéki aktivisták családjának rendszeres segélyezését. Szakmai kollégiumokat hozott létre, amelyek jogi, gazdasági, tudományos és egyéb szinteken foglalkoztak a társadalom legégetőbb kérdéseivel. Alapítványokba tömörítette a szabad idejükben társadalmi munkát vállaló laikusokat. Soha még annyi értelmiségi, művész és ismeretterjesztő előadó nem kapcsolódott be az egyház életébe, mint ezekben az időkben. A templomok megnyitották kapuikat, s az istentiszteletek után rendszeresek voltak a történelmi, irodalmi előadások, koncertek.

A Lengyel Nemzeti Emlékezet Intézetének feltáró munkája alapján tudjuk, hogy a regnáló párthatalmat besúgóí jelentések tömkelege figyelmeztette a növekvő veszélyre. A hadiállapot bevezetését elhatározó és az országot irányító botcsinálta pártkatonákból álló tábornoki kar nem késlekedett a szükséges következtetés levonásával. A levéltári dokumentumok szerint egy belső párthatározat már 1983-ban a lengyel állam legnagyobb ellenségének nevezte az egyházat, s a Szolidaritás betiltása után leginkább annak likvidálására törekedett. Jaruzelski tábornok egy belső tájékoztatót azt mondta, ezer papot egyszerre nem zárhatunk börtönbe, mert az feltűnő lenne. Talán még százat sem. Kezdjük tehát a legveszélyesebbekkel...

1984-ben Popieluszko nevét már az ország öt, a pártra és a hatalomra nézve legveszélyesebb ellenséges papja neve között találjuk. Állambiztonsági aktája "Popiel" fedőnév alatt egyre vaskosabbá válik. Hemzsegnek körülötte a provokátorok, besúgók. Ő és paptársai zaklatásához a hatalom minden eszközt felhasznál. Ha a szép szóval kezdett meggyőzési, beszervezési kísérlet nem hoz eredményt, következik a brutális fenyegetési, zsarolási és megfélemlítési hullám. 1984 januárja és júniusa között tizenháromszor idézték be kihallgatásra, és kétszer tartóztatták le. Egy éjszaka Popieluszko atya ablakán keresztül téglára erősített bomba vágódott és robbant szobájába. Életét az mentette meg, hogy ágyát korábban egy másik szobába helyezte át.

A törékeny fizikai alkatú Jerzy atya ekkor válik lelki értelemben véve is bámulatos teherbírású, karizmatikus vezetővé. Miután saját bőrén tapasztalhatja meg a hatalom embertelen módszereit, még jobban megnövekszik a hasonló sorsban részesülők iránti együttérzése. Azok oldalára állt, akiket a hadiállapot bevezetésével a triumfáló erőszakapparátus végleg legyőzöttnek tekintett. A szabadságért és az emberi jogok kivívásáért elbukók mellé. Életvédő mozgalmat indított. Jogi tanácsadást szervezett, olyan kiadványt állított össze, amelyben "viselkedési mintát" adtak a rendőrség által letartóztatottaknak. Neves személyiségek (írók, tudósok) jelenlétét szervezi meg a munkások ellen indított politikai perek során, s személyesen jelenik mindenütt, ahol megaláztatás, üldöztetés ér bárkit is.

Szentmiséire az egész országból érkeztek küldöttségek. Kibomlottak a betiltott Szolidaritás

Szakszervezet zászlói, ellenállásra biztató röplapok szálltak a levegőben. A tömeg a templom előtti teret, majd a környező utcákat is betöltötte. A hatalom mindezt tehetetlen dühvel szemlélte. Miközben Popieluszko atya azt hirdette, hogy "a rosszat jóval" kell legyőzni.

Az országban egyre több helyre hívták misézni, lelkigyakorlatra, s ő minden meghívást vállalt, hogy az embereknek elmondhassa: "a szeretetben kell erőssé válnunk". Útjain végig nyomában volt a titkosrendőrség, balesetet álcázva két alkalommal is az életére törtek.

A kommunista vezetők papok eltávolításával akarták bebiztosítani a párt ideológiai főhatalmát. Kizárt dolognak tartották annak a lehetőségét, hogy az egyház bármilyen téren alternatívát képezzen az egypártrendszerrel szemben. Megerősítették az ügynökhálózatot. Az 1980-as években a lengyel BM közel százezer fizetett besúgóval figyeltette a rendszer ellenségeinek ténykedését. Aki - mint Popieluszko tette - átlépett egy határt, meg kellett büntetni, de rajta keresztül az egyházra is le kellett sújtani. Áthidaló megoldásként ekkor merült fel Popieluszko atya Vatikánba való kiküldésének lehetősége. E felvetésre azonban szelíd, de határozott hangon ő maga válaszolt. "Itt van a helyem, ha feljebbvalóim erre utasítanak, engedelmeskedem, de én magam áthelyezést kérni sosem fogok senkitől."

A likvidálására vonatkozó utasítás a hatalom legfelsőbb vezetőinek asztalán került jóváhagyásra. Az ellene bevetett utolsó ilyen akció végén, 1984. október 19-én az elrabolt, majd kegyetlenül megkínzott és meggyilkolt Jerzy atya zsákba gyömöszölt testét egy hídról a Visztula egyik vízduzzasztó medencéjébe vetették. Holttestét október 30-án emelték ki. A hatalom amolyan tessék-lássék alapon rendezett egy tárgyalást vélt vagy valós gyilkosai ellen. Alacsony beosztású rendőröket ítélték el néhány évre, majd jóval büntetésük letöltése előtt amnesztiával szabadon engedték őket. Valójában ma sem derült fény arra, kik irányították megölésének véres akcióját. Mikor, hol és pontosan milyen körülmények között szenvedett vértanúhalált, s e gyilkosságban mekkora része volt a lengyel, illetve a szovjet titkosszolgálatnak, a KGB-nek. Az életével foglalkozó lengyel szakértők nem sok esélyt adnak arra, hogy ezekre a kérdésekre valaha is választ kaphatunk.

Hívei a halála után egyre szélesebb körben ismerték fel: Popieluszko atya életáldozata nem csupán egy emberi elhatározás következménye, hanem az isteni gondviselés különleges ajándéka volt a lengyel nemzet számára. Vértanúi áldozatának elvetett magja így százszoros termést hozott nemzete számára. Rakowski akkori lengyel miniszterelnök mindezt látva egy pártaktíván nem véletlenül jelentette ki: "Ennek a papnak a halála még sokba fog kerülni nekünk." S valóban, a lengyel pártállam napjai Popieluszko kivégzése után katonai mérőszalagként rövidültek.

Kultusza példátlan gyorsasággal terjedt. Jelenleg Lengyelországban 21 iskola és 81 közterület (utca, tér) viseli nevét. Mintegy 88 emlékművet (vagy keresztet), illetve 21 szimbolikus sírhelyet emeltek tiszteletére. Az országban 135 emléktábla hirdeti életáldozatát. Lengyelországban 140 könyv, külföldön 52 kiadvány jelent meg életéről. Jerzy Popieluszko halála óta mintegy háromszáz, az ő közbenjárására történő imameghallgatást, kegyelemközvetítést regisztráltak volt plébániájának ezzel foglalkozó dokumentátorai. A halálának 25. évfordulóján tartott emlékkonferencián bejelentették, boldoggá avatásának bizonyítási eljárása lezárult. Boldoggá avatásának bekövetkezte életpéldáját világszerte ismertté és az egyház által is felmutatható

értékké teszi.

S mindez azért, mert szavai a legteljesebb összhangban voltak tetteivel. Áldozatával erőt ad másoknak is, hogy példáját követve ugyanezt tegyék. Életre váltva az evangéliumi ígéretet: "Az igazság szabaddá tesz."